

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/122/2000

SPRAWA LUSTRACJI KANDYDATÓW NA PREZYDENTA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

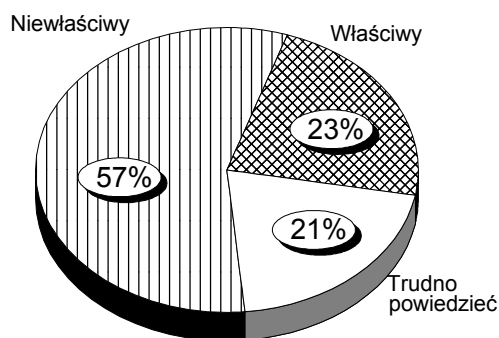
Przebieg lustracji kandydatów na prezydenta, chociaż spodziewany i zgodny z ordynacją wyborczą, wzbudził jednakże wiele wątpliwości i emocji politycznych. Dotyczyły one przede wszystkim trybu przeprowadzania lustracji, w tym szczególnie terminów ujawniania przez UOP dokumentów odnoszących się lub mogących się odnosić do kandydatów startujących w wyborach. Pojawienie się nieznanymi dokumentów niemal w ostatniej chwili przed wyborami i przewidzianym prawem procesem lustracyjnym było interpretowane w mediach jako możliwa manipulacja ze strony służb specjalnych i próba ingerowania w demokratyczne procedury.

Najwięcej kontrowersji wywołały procedury lustracyjne byłego i obecnego prezydenta. Bezpośrednio przed zakończeniem lustracji¹ większość ankietowanych krytycznie oceniła zarówno przebieg postępowania dotyczącego Aleksandra Kwaśniewskiego, jak i Lecha Wałęsy. Żadnych nieprawidłowości czy prób wykorzystywania prawa do celów politycznych nie dopatrywał się w tych procesach co czwarty ankietowany. Również w przypadku ocen pozytywnych obserwujemy bardzo dużą zgodność ocen.

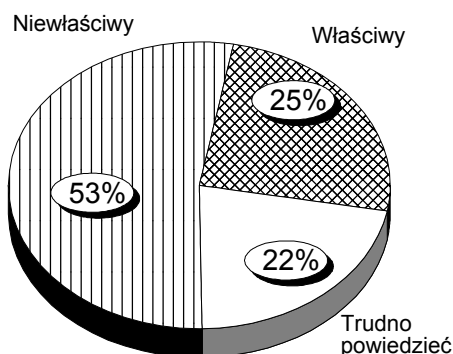
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (123) przeprowadzono w dniach 4-7 sierpnia 2000 roku na 1028-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych Polaków.

RYS. 1

CZY DOTYCHCZASOWY PRZEBIEG POSTĘPOWANIA Lustracyjnego, MAJĄCEGO WYJAŚNIĆ, CZY PREZYDENT ALEKSANDER KWAŚNIEWSKI WSPÓLPRACOWAŁ ZE SŁUŻBAMI SPECJALNYMI PRL, OCENIA PAN(I) JAKO WŁAŚCIWY CZY TEŻ NIEWŁAŚCIWY?

CZY DOTYCHCZASOWY PRZEBIEG POSTĘPOWANIA Lustracyjnego, MAJĄCEGO WYJAŚNIĆ, CZY BYŁY PREZYDENT LECH WAŁĘSA WSPÓLPRACOWAŁ ZE SŁUŻBAMI SPECJALNYMI PRL, OCENIA PAN(I) JAKO WŁAŚCIWY CZY TEŻ NIEWŁAŚCIWY?

Uwaga: badanie realizowane było bezpośrednio przed zakończeniem obu procesów lustracyjnych.

Jednakże interpretacja procesu lustracyjnego nie jest zupełnie niezależna od poglądów politycznych respondentów. Widać to szczególnie wśród osób o prawicowych poglądach politycznych, częściej akceptujących konieczność przeprowadzenia lustracji, a zarazem postrzegających ją mniej krytycznie. W przypadku oceny procesu lustracyjnego Aleksandra Kwaśniewskiego wśród osób utożsamiających się z prawicą można mówić o podzielonych opiniach - niemal takie same są odsetki badanych pozytywnie oceniających przebieg postępowania lustracyjnego obecnego prezydenta (43%) i mających przeciwne zdanie na ten temat (41%). Natomiast w przypadku procesu lustracyjnego Lecha Wałęsy nieco więcej osób o orientacji prawicowej (45%) ma wątpliwości co do jego przebiegu, niż ocenia go jako właściwy (39%).

Pewne zróżnicowania w ocenie lustracji byłego i obecnego prezydenta widać w potencjalnych elektoratach najważniejszych ugrupowań politycznych funkcjonujących na naszej scenie. Zarówno zwolennicy AWS, jak i SLD nieco bardziej krytycznie oceniają przebieg postępowania lustracyjnego wobec kandydata wywodzącego się z ich obozu politycznego niż pretendenta do prezydentury, związanego niegdyś z obozem przeciwników

politycznych. Niemniej jednak zarówno w elektoracie SLD, jak i AWS w obu przypadkach przeważają oceny krytyczne.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty partyjne	Czy dotychczasowy przebieg postępowania lustracyjnego, mającego wyjaśnić, czy prezydent Aleksander Kwaśniewski współpracował ze służbami specjalnymi PRL, ocenia Pan(i) jako właściwy czy też niewłaściwy?		
	Właściwy	Niewłaściwy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
AWS	39	45	16
SLD	11	79	10
PSL	23	66	11
UW	36	59	5
UP	19	61	20
Niezdecydowani	14	45	41

Tabela 2

Potencjalne elektoraty partyjne	Czy dotychczasowy przebieg postępowania lustracyjnego, mającego wyjaśnić, czy były prezydent Lech Wałęsa współpracował ze służbami specjalnymi PRL, ocenia Pan(i) jako właściwy czy też niewłaściwy?		
	Właściwy	Niewłaściwy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
AWS	29	55	17
SLD	20	69	11
PSL	27	62	11
UW	34	61	5
UP	19	68	13
Niezdecydowani	13	44	44

Spośród potencjalnych wyborców poszczególnych kandydatów w wyborach prezydenckich wyróżniają się zwolennicy Mariana Krzaklewskiego, którzy akceptują przebieg lustracji w przypadku obecnego prezydenta i w największym stopniu skłaniają się do akceptacji przebiegu lustracji Lecha Wałęsy. Wśród pozostałych przeważają oceny negatywne. Jeszcze w gronie zwolenników Andrzeja Olechowskiego można zauważyć stosunkowo liczną grupę ankietowanych, którzy w obu przypadkach nie mają większych wątpliwości co do prawidłowości przebiegu procedury lustracji. Najbardziej krytyczni w tej

sprawie są potencjalni wyborcy Aleksandra Kwaśniewskiego - niemal trzy czwarte z nich oceniło jako niewłaściwy przebieg lustracji ich faworyta, dwie trzecie zaś krytycznie ustosunkowało się do sposobu lustracji Lecha Wałęsy. Osoby zamierzające głosować na Lecha Wałęsę czują się stosunkowo najmniej kompetentne, by wypowiedzieć się na ten temat.

Tabela 3

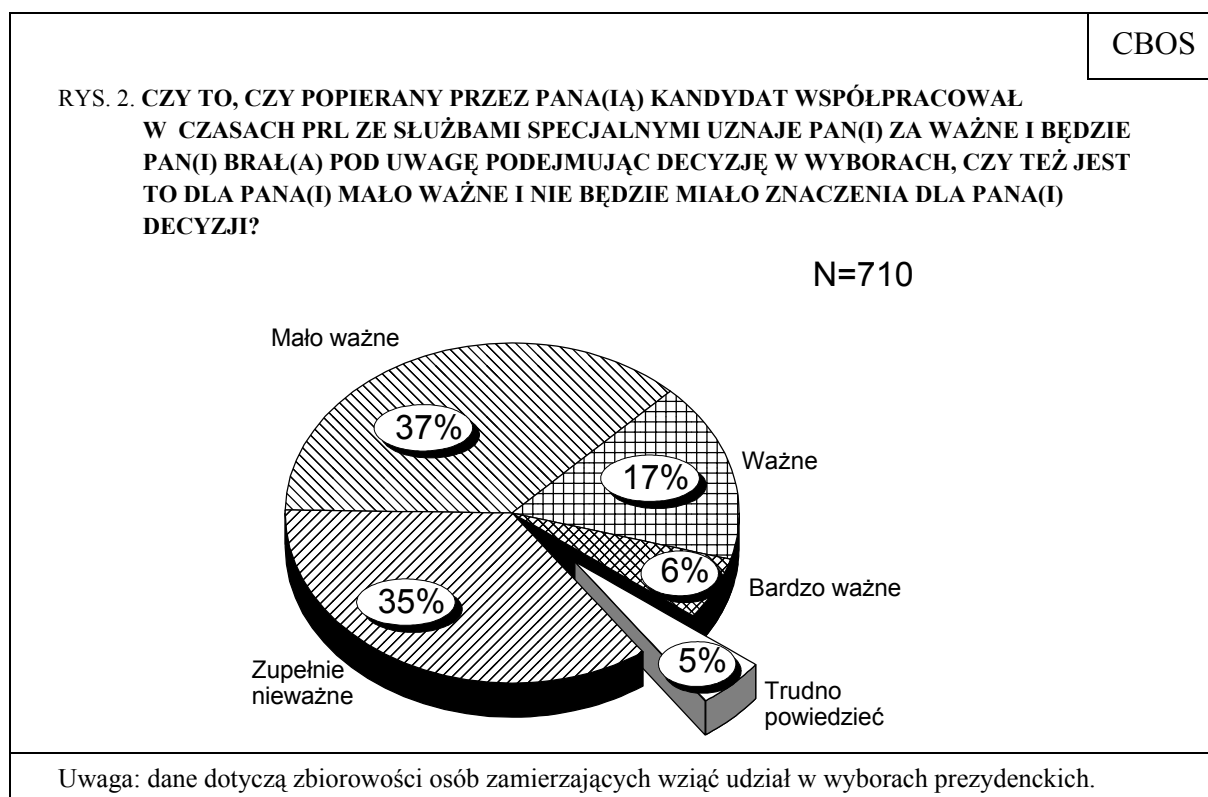
Zdeklarowani wyborcy:	Czy dotychczasowy przebieg postępowania lustracyjnego, mającego wyjaśnić, czy prezydent Aleksander Kwaśniewski współpracował ze służbami specjalnymi PRL, ocenia Pan(i) jako właściwy czy też niewłaściwy?		
	Właściwy	Niewłaściwy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Aleksandra Kwaśniewskiego	15	74	11
Andrzeja Olechowskiego	37	46	17
Mariana Krzaklewskiego	59	21	20
Jarosława Kalinowskiego	25	54	22
Lecha Wałęsy	14	44	42

Tabela 4

Zdeklarowani wyborcy:	Czy dotychczasowy przebieg postępowania lustracyjnego, mającego wyjaśnić, czy były prezydent Lech Wałęsa współpracował ze służbami specjalnymi PRL, ocenia Pan(i) jako właściwy czy też niewłaściwy?		
	Właściwy	Niewłaściwy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Aleksandra Kwaśniewskiego	20	66	14
Andrzeja Olechowskiego	34	49	17
Mariana Krzaklewskiego	41	40	18
Jarosława Kalinowskiego	27	51	22
Lecha Wałęsy	11	50	39

Generalnie lustracja nie jest jednak w opinii badanych czymś przesądzającym o ich decyzjach w wyborach prezydenckich. To, czy dany kandydat współpracował w czasach PRL ze służbami specjalnymi, jest ważne dla niespełna jednej czwartej potencjalnych uczestników wyborów (23%, w tym dla 6% bardzo ważne). Blisko dwie piąte przyszłych wyborców (37%) uznaje ten fakt za mało znaczący i uważa, iż nie będzie on miał decydującego wpływu na ich wybory polityczne, nieco mniej zaś (35%) określa jako zupełnie nieważny fakt współpracy kandydatów ze służbami specjalnymi PRL. W sumie zatem blisko trzy czwarte potencjalnych

wyborców (72%) ocenia, że możliwe związki poszczególnych kandydatów ze służbami specjalnymi PRL nie będą miały istotnego znaczenia dla ich decyzji w czasie głosowania.

Lustracja jest relatywnie najbardziej istotna dla osób starszych, często biorących udział w praktykach religijnych, a wśród grup społecznych - dla emerytów. Jednak czynnikiem najsilniej łączącym się z dużym znaczeniem nadawanym lustracji są prawicowe poglądy polityczne - niemal połowa badanych o tej orientacji (47%) deklaruje, że wynik lustracji w znaczący sposób zaważy na ich decyzjach wyborczych. Wśród pozostałych potencjalnych wyborców odsetek tego rodzaju deklaracji nie przekracza jednej piątej.

Wśród elektoratów partyjnych zdecydowanie największą wagę przywiązują do lustracji potencjalni wyborcy AWS. Ponad połowa z nich jako co najmniej ważne określa znaczenie wyniku lustracji dla ich wyborów politycznych. Orzeczenie Sądu Lustracyjnego ma duże znaczenie również dla około dwóch piątych sympatyków UW i UP, jednak wśród zwolenników obu partii przeważają osoby, które nie przywiązują do tego większej wagi. W największym stopniu wynik lustracji jako drugorzędny traktuje potencjalny elektorat SLD.

Tabela 5

Potencjalne elektoraty partyjne	Czy to, czy popierany przez Pana(ią) kandydat współpracował w czasach PRL ze służbami specjalnymi uznaje Pan(i) za ważne i będzie Pan(i) brał(a) pod uwagę podejmując decyzję w wyborach, czy też jest to dla Pana(i) mało ważne i nie będzie miało znaczenia dla Pana(i) decyzji?				
	Bardzo ważne	Ważne	Mało ważne	Nieważne	Trudno powiedzieć
	w procentach				
AWS	22	30	25	17	7
SLD	2	9	37	48	4
PSL	5	19	48	26	3
UW	2	36	37	19	6
UP	4	38	42	16	0
Niezdecydowani	4	16	39	25	17

Wśród sympatyków poszczególnych kandydatów w wyborach prezydenckich największe znaczenie ma lustracja dla wyborców Mariana Krzaklewskiego - większość z nich uznaje jej wynik za co najmniej ważny. Wśród zwolenników pozostałych kandydatów przeważa opinia, że wynik lustracji nie będzie miał znaczącego wpływu na ich decyzje podczas jesiennych wyborów prezydenckich. Tego rodzaju pogląd najbardziej zdecydowanie jest reprezentowany w elektoracie Aleksandra Kwaśniewskiego.

Tabela 6

Zdeklarowani wyborcy:	Czy to, czy popierany przez Pana(ią) kandydat współpracował w czasach PRL ze służbami specjalnymi, uznaje Pan(i) za ważne i będzie Pan(i) brał(a) pod uwagę podejmując decyzję w wyborach, czy też jest to dla Pana(i) mało ważne i nie będzie miało znaczenia dla Pana(i) decyzji?				
	Bardzo ważne	Ważne	Mało ważne	Nieważne	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Aleksandra Kwaśniewskiego	1	13	38	43	4
Andrzeja Olechowskiego	8	32	34	22	4
Mariana Krzaklewskiego	35	26	16	8	15
Jarosława Kalinowskiego	8	13	49	22	7
Lecha Wałęsy	14	11	33	21	21

Bezpośrednio przed zakończeniem procesów lustracyjnych Aleksandra Kwaśniewskiego i Lecha Wałęsy ponad połowa ankietowanych oceniła ich przebieg jako niewłaściwy. Jednocześnie zdecydowana większość osób deklarujących udział w najbliższych wyborach prezydenckich twierdzi, że lustracyjne deklaracje kandydatów nie będą miały istotnego wpływu na ich decyzje przy urnie wyborczej. Można powiedzieć, że relatywnie duże znaczenie nadawane lustracji należy do prawicowego sposobu myślenia o polityce i postrzegania rzeczywistości politycznej. Ta nastawiona prolustracyjnie część wyborców stanowi ponad połowę elektoratu AWS, a także większość wśród obecnych zwolenników Mariana Krzaklewskiego. Dla wszystkich innych wyniki lustracji kandydatów na prezydenta nie są tak ważne.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy dotychczasowy przebieg postępowania lustracyjnego, mającego wyjaśnić, czy prezydent **Aleksander Kwasniewski** współpracował ze służbami specjalnymi PRL, ocenia Pan(i) jako właściwy czy też niewłaściwy?

	(%)			
	Właściwy	Niewłaściwy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	57	21	1026
Płeć				
Mężczyźni	25	60	16	487
Kobiety	21	54	25	540
Wiek				
18-24 lat	23	53	25	147
25-34	26	54	20	182
35-44	20	64	15	199
45-54	20	64	17	195
55-64	24	53	24	129
65 lat i więcej	25	50	26	175
Miejsce zamieszkania				
Wies	22	52	25	385
Miasto do 20 tys.	14	67	19	112
20-100 tys.	25	55	21	204
101-500 tys.	22	60	18	201
501 tys. i więcej mieszk.	30	59	10	124
Wykształcenie				
Podstawowe	21	48	31	285
Zasadnicze zawodowe	23	56	21	318
Średnie	23	62	14	338
Wyższe	24	67	10	86
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	19	66	15	60
Prac. umysł. niż. szczebla	18	66	16	85
Pracownicy fiz.- umysł.	27	58	15	78
Robotnicy wykwalifikowani	19	61	20	140
Robotnicy niewykwalifik.	35	48	17	46
Rolnicy	32	51	17	38
Pracujący na własny rach.	24	64	12	64
Bierni zawodowo				
Renciści	17	49	33	131
Emeryci	24	57	19	188
Uczniowie i studenci	25	49	26	59
Bezrobotni	24	52	24	90
Gospodynie domowe i inni	21	54	25	46
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	23	54	23	169
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	29	60	11	80
sekt. pryw. poza rolnict.	19	66	14	237
prywatnym gosp. rolnym	28	52	20	57
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	20	54	26	117
276-399	27	48	25	101
400-549	23	61	16	196
550-799	24	57	18	137
Powyżej 799 zł	24	68	8	164
Ocena własnych war. mater.				
Złe	19	54	26	335
Średnie	25	56	19	471
Dobre	24	62	14	220
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	21	39	39	62
Raz w tygodniu	25	54	21	547
1-2 razy w miesiącu	23	59	19	173
Kilka razy w roku	17	66	17	157
W ogóle nie uczestniczy	18	68	14	88
Poglądy polityczne				
Lewica	14	78	8	323
Centrum	19	61	20	264
Prawica	43	41	17	213
Trudno powiedzieć	20	37	43	226

Tabela 2. Czy dotychczasowy przebieg postępowania lustracyjnego, mającego wyjaśnić, czy były prezydent **Lech Wałęsa** współpracował ze służbami specjalnymi PRL, ocenia Pan(i) jako właściwy czy też niewłaściwy?

(%)

	Właściwy	Niewłaściwy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	25	53	22	1027
Płeć				
Mężczyźni	29	54	17	488
Kobiety	21	52	27	540
Wiek				
18-24 lat	23	51	26	147
25-34	29	50	22	182
35-44	25	60	15	200
45-54	23	60	17	195
55-64	24	48	28	129
65 lat i więcej	25	46	29	175
Miejsce zamieszkania				
Wieś	26	48	26	385
Miasto do 20 tys.	17	62	21	112
20-100 tys.	23	54	24	204
101-500 tys.	25	54	21	202
501 tys. i więcej mieszk.	34	56	10	124
Wykształcenie				
Podstawowe	20	46	34	285
Zasadnicze zawodowe	29	47	24	319
Średnie	25	62	14	338
Wyższe	26	64	10	86
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	24	62	14	60
Prac.umysł.niż.szczebła	24	61	15	85
Pracownicy fiz.-umysł.	27	58	16	78
Robotnicy wykwalifikowani	24	53	23	141
Robotnicy niewykwalifik.	45	35	19	46
Rolnicy	31	52	17	38
Pracujący na własny rach.	25	66	8	64
Bierni zawodowo				
Renciści	19	47	34	131
Emeryci	25	53	22	188
Uczniowie i studenci	22	54	24	59
Bezrobotni	27	43	30	90
Gospodynie domowe i inni	20	49	31	46
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	25	51	24	169
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	35	53	12	81
sekt. pryw. poza rolnict.	23	63	15	237
prywatnym gosp. rolnym	33	48	20	57
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	27	45	28	117
276-399	29	46	26	101
400-549	25	54	20	197
550-799	26	54	20	137
Powyżej 799 zł	26	66	8	164
Ocena własnych war. mater.				
Złe	24	46	29	335
Średnie	26	53	21	472
Dobre	25	62	13	220
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	20	36	43	62
Raz w tygodniu	25	52	22	547
1-2 razy w miesiącu	27	52	21	173
Kilka razy w roku	22	60	18	158
W ogóle nie uczestniczy	28	57	16	88
Poglądy polityczne				
Lewica	21	69	10	323
Centrum	23	57	20	264
Prawica	39	45	17	213
Trudno powiedzieć	21	33	46	227

Tabela 3. Czy to, czy popierany przez Pana(ią) kandydat współpracował w czasach PRL ze służbami specjalnymi, uznaje Pan(i) za ważne i będzie Pan(i) brał(a) pod uwagę podejmując decyzję w wyborach, czy też jest to dla Pana(i) raczej mało ważne i nie będzie miało znaczenia dla Pana(i) decyzji?

(%)

	Bardzo ważne	Ważne	Mało ważne	Zupełnie nieważne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	17	37	35	6	710
Płeć						
Mężczyźni	8	17	37	33	5	348
Kobiety	4	16	36	37	7	362
Wiek						
18-24 lat	8	14	47	25	6	110
25-34	4	18	40	34	3	105
35-44	4	17	34	42	4	146
45-54	6	17	34	39	3	150
55-64	6	13	29	40	12	85
65 lat i więcej	10	19	35	26	10	114
Miejsce zamieszkania						
Wieś	7	14	40	33	6	254
Miasto do 20 tys.	3	16	28	43	10	83
20-100 tys.	7	19	32	35	7	143
101-500 tys.	7	15	39	35	3	138
501 tys. i więcej mieszk.	6	22	38	30	4	93
Wykształcenie						
Podstawowe	7	16	38	29	11	182
Zasadnicze zawodowe	7	15	35	38	5	215
Średnie	5	19	37	36	3	252
Wyzsze	7	16	38	35	4	61
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	7	15	35	35	8	43
Prac. umysł. niż. szczebla	0	19	29	51	2	59
Pracownicy fiz. - umysł.	5	21	45	24	5	54
Robotnicy wykwalifikowani	4	22	35	29	10	107
Robotnicy niewykwalifik.	8	29	39	24	0	31
Rolnicy	8	7	40	40	5	22
Pracujący na własny rach.	10	11	43	35	2	44
Bierni zawodowo						
Renciści	3	8	45	34	10	91
Emeryci	13	22	24	36	4	126
Uczniowie i studenci	9	10	40	31	10	46
Bezrobotni	4	7	42	41	6	54
Gospodynie domowe i inni	0	21	43	34	2	32
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	4	19	34	34	9	115
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	2	26	35	34	4	62
sekt. pryw. poza rolnict.	7	16	39	34	4	173
prywatnym gosp. rolnym	5	14	44	34	3	35
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	3	13	43	34	6	83
276-399	8	20	37	35	1	74
400-549	7	16	35	39	3	143
550-799	6	12	39	36	6	96
Powyżej 799 zł	9	17	33	37	3	141
Ocena własnych war. mater.						
Złe	7	16	34	36	7	200
Średnie	6	17	38	34	5	334
Dobre	6	16	36	35	6	176
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	12	25	14	18	31	45
Raz w tygodniu	7	20	37	31	5	371
1-2 razy w miesiącu	4	9	45	37	5	115
Kilka razy w roku	3	13	37	45	2	117
W ogóle nie uczestniczy	5	13	32	48	2	62
Poglądy polityczne						
Lewica	2	12	37	47	2	277
Centrum	2	17	40	36	4	174
Prawica	20	27	29	17	7	156
Trudno powiedzieć	3	12	44	26	16	103